universytetu imeni T. Shevchenka. Luhansk. 12(151). S.7-20. [in Ukrainian]. 7. **Synov, V. M**. (2010). Psykholoho-pedahohichni problemy defektolohii ta penitentsiarii. Kyiv. 779 s. [in Ukrainian]. 8. **Synov, V. M.**, Shevtsov A. H. (2004). Nova stratehiia rozvytku korektsiinoi pedahohiky v Ukraini. Defektolohiia. (2). S. 6-10. [in Ukrainian]. 9. **Synova, Ye. P.** (2012).Osoblyvosti rozvytku ta vykhovannia osobystosti pry hlybokykh porushenniakh zoru. *Monohrafiia*. Kyiv. 442 s. [in Ukrainian]. 10. **Synova, Ye. P.**, Sasina, I. O. (2005). Vzaiemostosunky v kolektyvakh osib z hlybokymy porushenniamy zoru. Kyiv. 104 s. [in Ukrainian]. 11. **Maslow, A. H.** (1943). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*, 50, 370-396. [in English].

SYNOVA YE., SASINA I. INFLUENCE OF SCIENTIFIC VIEWS OF ACADEMICIAN VIKTOR SYNOV ON THE DEVELOPMENT OF PERSONALITY THEORY IN TYPHLOPSYCHOLOGY.

The article discusses the scientific approaches of Viktor Synov to the formation of personal potentials of people with special educational needs, including in the conditions of visual deprivation. The author emphasizes the importance of complex formation of personality qualities that optimize the development of cognitive abilities, promote the development of cognitive interests, critical thinking and independence. The theoretical and methodological foundations of Viktor Synov's concept are consistent with the concepts of humanistic psychology, and his scientific works have become the basis of modern national research in the field of personality development of persons with functional disabilities, in particular persons with visual impairments. The formation of Viktor Synov's scientific positions in the development of personality theory was influenced by Lev Vyhotskyi's doctrine of the cultural and historical development of humanity. The article presents the results of Viktor Synov's theoretical and methodological research on the existence of general and specific patterns in the development of personality in the conditions of dysontogenesis.

The creative processing of the positions developed by Viktor Synov in terms of the impact of visual impairment on this process allowed us to specify and develop them. In particular, the materials of Yevheniia Synova's doctoral dissertation identified specific patterns of mental development of a personality in conditions of visual deprivation, which later formed the basis of the concept of personality formation in visual impairment. In modern typhlopsychology, this process is considered through the implementation of comprehensive correctional and compensatory work, which includes the following areas: preventive, correctional, social integration and self-realization. The article emphasizes the need for further research on the impact of Viktor Synov's scientific approaches on personality development in the context of modern educational reforms and trends, including individualization of learning, development of “soft skills”, self-knowledge, self-regulation, self-realization and creativity.

Keywords: personality, personal potentials, special educational needs, dysontogenesis, visual impairment, visual deprivation, general and specific patterns, correctional and compensatory work, educational process.

DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series19.2025.48.22
УДК: 616.89-008.434:615.82]-053.5

А.А. Сомова
somovaasya3@gmail.com
https://orcid.org/0000-0002-6918-2418

ЛОГОПЕДИЧНИЙ МАСАЖ ЯК КОМПЛЕКСНИЙ НЕЙРОМОДУЛЮЮЧИЙ МЕТОД КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЄВИХ, ПСИХІЧНИХ ТА МОТОРНИХ ФУНКЦІЙ У ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

Наукова стаття присвячена обґрунтуванню сучасних підходів до корекції мовленнєвих, психічних та моторних функцій у дітей з порушеннями психофізичного розвитку, а саме з дизартрією, шляхом застосування комплексного нейромодулюючого логопедичного масажу. У дослідженні підкреслено, що інноваційність полягає не лише у використанні нових інструментів, а й у розробці цілісної моделі, яка поєднує анатомічні, нейрофізіологічні та психофізіологічні аспекти впливу. Логопедичний масаж розглядається як метод корекції, що здатен не лише нормалізувати м’язовий тонус, а й стимулювати формування нових нейронних зв’язків, поліпшувати мовленнєву моторну координацію та впливати на емоційно-вольову сферу. Акцент зроблено на відмові від вузького поділу масажу на активізуючий і розслабляючий, адже у комплексному підході важливо враховувати напрямок м’язових тяг, розташування кровоносних судин і лімфатичних вузлів, біологічно активні точки та специфіку фізіологічних процесів.

У статті окреслено, що перспективи подальших пошуків полягають у деталізації діагностичних критеріїв, дослідженні ефективності моделі визначення рівнів порушень м’язового тонусу та розробці індивідуальних корекційних стратегій на основі комплексного нейромодулюючого впливу. Подальша наукова робота буде

спрямована на розробку алгоритмів послідовного формування функціональних навичок, побудову діагностико-корекційної карти дитини та дослідження ефективності запропонованого підходу у практичній діяльності логопедів.

Ключові слова: логопедичний масаж, дизартрія, нейрофізіологія, нейропсихологія, логопедія, м'язовий тонус.

Постановка проблеми. Однією з фундаментальних передумов когнітивного розвитку, соціальної адаптації та комунікативної інтеграції особистості є сформоване мовлення, яке відіграє визначальну роль у процесах міжособистісної взаємодії. Порушення мовленнєвої функції, зокрема такі як дизартрія, спричинена органічним ураженням центральної і периферичної нервової системи, суттєво ускладнює комунікативну діяльність дитини, впливає на якість формування сенсомоторних навичок, що є фундаментальною основою формування вищих психічних функцій, і зумовлює необхідність розробки та впровадження ефективних корекційних технологій.

Актуальність досліджуваної проблематики обумовлена зростанням кількості дітей із порушеннями психофізичного розвитку, ускладненням їхнього клінічного анамнезу та варіативністю перебігу мовленнєвих дисфункцій, що вимагає модернізації логопедичних підходів до їх корекції. Оптимізація реабілітаційних заходів має базуватися на принципах доказової медицини та інтегрувати новітні досягнення нейропсихології, неврології та кінезіології, виключаючи застосування недоказових або емпірично необґрунтованих методик. Одним із важливих напрямів логокорекційної практики є застосування логопедичного масажу як нейромодулюючого методу, що здійснює комплексний вплив на м'язовий тонус артикуляційного апарату, оптимізацію моторних функцій, сенсорну інтеграцію та формування міжпівкульної взаємодії. Його ефективність обумовлена здатністю одночасно нормалізувати артикуляційну моторику, покращувати координацію рухів та узгодженість нейродинамічних процесів, що забезпечує гармонійний розвиток мовленнєвих і когнітивних функцій у дітей із порушеннями психофізичного розвитку. Проте, незважаючи на високу клінічну значущість цього підходу, його механізми дії, ефективність у контексті різних форм дизартрії та стандартизовані протоколи застосування залишаються недостатньо вивченими та адаптованими до реалій сьогодення. Кожен спеціаліст/спеціалістка потребує глибоких знань, додаткових ресурсів та матеріалів для якісного проведення логопедичного масажу.

З огляду на зазначене, необхідним є проведення комплексного наукового дослідження, спрямованого на визначення патогенетичних механізмів порушення м'язового тонусу у дітей із дизартрією, розробку нових поглядів та принципів на діагностування рівнів порушення м'язового тонусу та вибору засобу корекції найбільш ефективними методами. Особливого значення набуває дослідження механізмів м'язової регуляції при дизартрії, оральної стимуляції та формування динамічних та статичних патернів, оскільки саме дисбаланс у тонусі артикуляційних м'язів є одним із ключових факторів, що зумовлюють порушення психофізичного та мовленнєвого розвитку. Нейрофізіологічні дослідження підтверджують, що дизартрія супроводжується порушенням сенсомоторного зв'язку, що впливає на точність, координацію та автоматизацію артикуляційних рухів [8]. Це вимагає впровадження в логопедичну практику методів, спрямованих не лише на механічне покращення мовленнєвої моторики, а й на активацію кортикальних мовленнєвих зон, що забезпечують регуляцію артикуляційних рухів.

Аналіз досліджень і публікацій. Формування та корекція звуковимови у дітей є однією з фундаментальних проблем сучасної логопедії, оскільки порушення артикуляційної моторики мають не лише мовленнєві, а й глибокі когнітивні, соціальні та нейропсихологічні наслідки. Дослідження провідних науковців, зокрема А. М. Богуш (2013), Н. С. Гаврилової (2011), Г. В. Грибань (2023), Ю. В. Рібцун (2012) висвітлюють вплив сенсомоторних механізмів, нейродинамічних процесів та педагогічних підходів на формування правильної звуковимови. Проте, з урахуванням зростання поширеності дизартричних і дислалічних порушень, особливо в дітей із комплексними нейропсихологічними порушеннями, виникає необхідність перегляду традиційних корекційних стратегій [1]. Актуальним напрямом є інтеграція сучасних нейропсихологічних і кінезіологічних підходів у логопедичну практику, зокрема дослідження ефективності логопедичного масажу як інструменту, що сприяє нормалізації м'язового тонусу, сенсомоторної інтеграції та активації мовленнєво-рухових центрів мозку. Це зумовлює потребу у подальших дослідженнях, спрямованих на розробку стандартизованих протоколів та наукове обґрунтування комплексного підходу до корекції мовленнєвих порушень.

Згідно з концепцією педагогічної технології, представленою у навчально-методичному посібнику Н.М. Борозінець та Т.С. Шеховцової «Логопедичні технології», освітня взаємодія між педагогом і дитиною є цілісною системою послідовних дій, спрямованих на корекцію мовленнєвих порушень та розвиток мовленнєвої діяльності [2]. Логопедичний масаж у цьому контексті виступає як складова частина освітньої технології, що поєднує мануальні техніки стимуляції артикуляційного апарату, тактильний зворотній зв'язок та комплексну нейросенсорну інтеграцію.

Дизартрія є наслідком порушення функціонування кортико-бульбарних шляхів, підкіркових утворень та мозочка, які відповідають за моторне управління м'язами. Недостатня іннервація м'язів мовленнєвого апарату призводить до гіпертонусу, гіпотонусу або дистонії, що порушує мовленнєву артикуляцію, темп, ритм та просодику мовлення. На думку В.М. Акіменко, логопедичний масаж можна віднести до опосередкованих методів корекції, які здійснюють вплив не лише на мовленнєву сферу, а й на загальний психомоторний розвиток дитини [5].

Значний внесок у вивчення цього напряму зробили вітчизняні науковці І.К. Чурпій та М. В. Фіцич досліджували методику мануального логопедичного масажу, зокрема його здатність стимулювати мовленнєві зони у дітей з особливими освітніми потребами. Вони підкреслювали, що регулярне застосування цієї методики сприяє покращенню артикуляції та комунікативних навичок. Ю. В. Рібцун аналізує різновиди логопедичного масажу та обґрунтовує потребу вдосконалення матеріальної бази логопедичних кабінетів для підвищення ефективності корекційної роботи. Вона звертає увагу на важливість поєднання масажу з іншими логопедичними методиками для досягнення стійкого результату. Детальне вивчення впливу логопедичного масажу на артикуляційну моторику здійснила Н. С. Гаврилова. Її дослідження свідчать про позитивний ефект цього підходу при корекції порушень мовлення у дітей, які мають дизартрію, дислалію та інші мовленнєві розлади. Вона акцентує увагу на індивідуальному підході до вибору технік масажу залежно від потреб кожної дитини [6].

Якщо розглядати цей процес у ширшому контексті, логопедичний масаж постає як один із фундаментальних методів корекції мовленнєвих порушень, оскільки він здійснює комплексний вплив не лише на артикуляційний апарат, а й на сенсомоторну координацію, нейродинамічні процеси та регуляцію м'язового тонусу. Його ефективність безпосередньо залежить від диференційованого підходу до вибору технік і засобів стимуляції, що мають враховувати етіологію мовленнєвого порушення, ступінь порушення іннервації артикуляційних м'язів, а також загальний стан центральної та периферичної нервової системи.

Методи логопедичного масажу можуть включати точкову стимуляцію язика, вушної раковини (аурікулотерапія), кистей рук і стоп (Су-Джок терапія), що активізує рефлекторні зв'язки між периферичною та центральною нервовою системою. З позиції нейропсихології, логопедичний масаж сприяє формуванню сенсомоторного зворотнього зв'язку, що активує соматосенсорну кору та покращує моторне планування мовленнєвих актів. Мануальні методи стимуляції артикуляційного апарату у дітей із дизартрією покращують мовленнєву моторну автоматизацію та сприяють нормалізації роботи мовленнєвих центрів мозку.

Таким чином, проаналізовані наукові роботи підтверджують, що логопедичний масаж є комплексним нейромодулюючим методом, що не лише покращує мовленнєву діяльність, а й позитивно впливає на психічний і моторний розвиток дітей із порушеннями психофізичного розвитку. Це підкреслює необхідність подальшого вивчення та вдосконалення цієї методики у сфері логопедичної корекції.

Мета статті. Метою статті є теоретичне дослідження логопедичного масажу як нейромодулюючого методу корекції мовленнєвих порушень у дітей із дизартрією та розробка критеріїв рівневого аналізу стану мовленнєвого апарату та всіх складових. Запропоновані критерії дозволяють здійснювати індивідуалізований підбір корекційної програми, що враховує особливості м'язового тонусу, сенсомоторної інтеграції та функціонального стану центральної та периферичної нервової системи. Розроблені критерії рівневого аналізу виступають як діагностичний інструмент для подальшої розробки інноваційних підходів, що поєднують стандартні протоколи логопедичного масажу з авторськими методиками, спрямованими на оптимізацію нейродинамічних процесів та підвищення ефективності мовленнєвої корекції.

Виклад матеріалу дослідження. Сучасна логопедія постійно розвивається, шукаючи нові підходи до корекції мовленнєвих порушень у дітей з особливими освітніми потребами. Одним із найефективніших методів, що набув широкого застосування, є логопедичний масаж. Він відіграє значну роль у покращенні мовленнєвих, моторних і психічних функцій, що робить його важливим компонентом комплексної терапії.

Логопедичний масаж – це спеціально розроблена методика впливу на м'язи обличчя, артикуляційного апарату та суміжні ділянки, що безпосередньо впливають на мовленнєву діяльність. Його застосування допомагає нормалізувати м'язовий тонус, активізувати нервові імпульси та покращити кровообіг, що позитивно позначається на функціонуванні мовленнєвих органів. Особливу увагу варто приділити комбінованим методам, що поєднують тактильну стимуляцію з сенсорними технологіями. Наприклад, у дослідженнях німецьких фахівців (Müller & Stein, 2020) описується позитивний вплив поєднання масажу з використанням вібраційних пристроїв для стимуляції мовленнєвої моторики.

Актуальність проблеми діагностики м'язового тонусу у дітей зумовлена зростаючим числом звернень щодо порушень мовленнєвого розвитку, що мають неврогенне походження. Порушення часто проявляються на фоні складних нейрофізіологічних розладів, включно із затримками дозрівання центральної нервової системи, дисфункцією підкіркових структур та патологією мозочка. Розлади артикуляційного апарату, недостатність дихальної функції та сенсомоторної інтеграції безпосередньо корелюють зі змінами у тонусно-м'язовій системі та формують вторинні порушення мовленнєвого розвитку. З огляду на це, важливою умовою ефективної логопедичної корекції є наявність обґрунтованої діагностичної бази, що враховує сучасні наукові підходи та результати досліджень у галузі нейрофізіології та дитячої психоневрології, зокрема дані про нейропластичність, взаємозв'язок моторної та мовної сфер та роль сенсомоторної інтеграції у мовленнєвому становленні.

Для розробки якісного діагностичного інструменту було взято за основу ідеї С.Л. Рубінштейна, зокрема концепцію розвитку особистості у вигляді піраміди навчання. Ця модель інтегрує процеси розвитку, виховання і навчання, що взаємно впливають на гармонійний розвиток особистості дитини. Відповідно до цієї концепції, для оволодіння вищими психічними функціями, такими як мовлення, необхідно пройти послідовні етапи формування й інтеграції безумовних первинних рефлексів, сенсомоторного розвитку, перцептивно-моторної інтеграції та досягнення узгодженості всіх навичок. Як результат, ці процеси створюють фундамент для формування повноцінних вищих психічних функцій. Такий підхід дозволяє будувати діагностичну систему, яка враховує не лише зовнішні прояви порушень, але й глибинні механізми їхнього походження, ґрунтуючись на даних сучасної нейропсихології та фізіології розвитку дитини.

Розроблена модель обстеження була відображена у вигляді поетапної діагностично-корекційної схеми, яка стала основою для побудови алгоритму логопедичного масажу. В основі цієї моделі лежить послідовність впливів, що відповідає природному розвитку дитини та враховує необхідність проходження всіх етапів дозрівання нервової системи. Першим кроком є оцінка та інтеграція безумовних рефлексів, адже саме від їхньої зрілості залежить подальша готовність організму до сенсомоторної інтеграції. Другим етапом виступає розвиток сенсомоторної сфери через роботу з тактильними, вібраційними та температурними подразниками, що дозволяє гармонізувати периферичний і центральний компоненти нервової регуляції та забезпечується через логопедичний вплив. Третім етапом є активізація перцептивно-моторної інтеграції, що здійснюється через цілеспрямовані артикуляційні та дихальні вправи у поєднанні з масажними техніками. Завершальним етапом виступає формування та закріплення узгоджених мовленнєвих і рухових навичок, що досягається шляхом поєднання масажу з вправами на імітацію, мовленнєве дихання та голосову координацію. Таким чином, послідовність формування у нашій моделі логопедичного масажу відповідає логіці нейрофізіологічного дозрівання та спрямована на поступове відновлення і розвиток вищих психічних функцій через активацію базових фізіологічних механізмів.

Метою цієї розробки є створення комплексної методики логопедичного впливу, в основі якої лежить цілісна система, що поєднує всі зазначені категорії. Вона передбачає діагностику та корекцію порушень м'язового тонусу, сенсомоторної інтеграції, перцептивно-моторної взаємодії та формування узгоджених мовленнєвих рухів, які реалізуються завдяки систематичному застосуванню логопедичного

масажу. Такий підхід дозволяє не лише покращити локальні м'язові функції, але й стимулювати цілісні нейрофізіологічні процеси, що сприяють гармонійному розвитку мовлення та вищих психічних функцій дитини.

Стан артикуляційного апарату, відповідно до наукових досліджень, зокрема робіт Anderson (2022), виступає індикатором не лише локомоторної координації, але й комплексної функціональної організації нервової системи дитини. Виявлені під час діагностичних обстежень порушення рухливості язика, губ, м'якого піднебіння чи нижньої щелепи свідчать про можливі функціональні зміни у пірамідній та екстрапірамідній системах. Важливою складовою оцінки є також аналіз дихальної функції, оскільки її глибина, ритм і стабільність відображають ступінь зрілості центральної нервової регуляції та є показником збалансованості регуляторних механізмів. Порушення дихання безпосередньо впливають на контроль повітряного потоку під час мовленнєвої діяльності.

Жувальна активність розглядається у світлі сучасних нейрофізіологічних підходів як прояв інтеграції центральних та периферичних механізмів моторики. Емпіричні дослідження (Williams et al., 2020) демонструють, що слабкість або асиметрія у роботі жувальних м'язів нерідко корелює з дисбалансом тонусу, який виявляється не лише в ускладненнях процесу жування, але й у порушеннях звуковимови та артикуляції.

Сенсомоторна інтеграція, як доведено у працях Miller (2019), має ключове значення для формування моторної складової мовлення. Порушення тактильної або температурної чутливості, а також вібраційної реакції призводять до дезорганізації артикуляційної моторики та ускладнюють процес набуття мовленнєвих навичок. Рухова активність дитини, зокрема здатність до мімічних рухів, є чутливим маркером стану центральної нервової системи. Спостереження за виразністю мімічної активності дозволяє судити про ступінь нейрофізіологічної зрілості.

Структурно-функціональна організація мовленнєвого висловлювання розглядається як результат взаємодії когнітивної, моторної та емоційної сфер. Зниження послідовності, логічності й ритмічності мовлення свідчить про порушення у діяльності нейромереж, що координують вищі психічні функції. Імітаційні навички є прогностичним критерієм функціональної зрілості мовленнєвої системи та її готовності до формування нових звукових структур.

Оцінка тонусу м'язів обличчя є невід'ємною частиною діагностичного процесу. Аналіз симетрії, щільності та реактивності м'язів у стані спокою й під час активних рухів дозволяє виявити приховані ознаки дистоній чи парезів. Особливе значення має також оцінка стабільності положення язика, оскільки спонтанні рухи або нестабільність у стані спокою вказують на порушення центральної моторної регуляції.

Координація мовленнєвих рухів розглядається як результат інтеграції артикуляційних, дихальних та фонаційних процесів. Порушення цієї узгодженості є маркером функціональних збоїв у моторних центрах головного мозку. Комплексна діагностика, що базується на поєднанні клінічного спостереження, функціональних проб та інструментальних методів, зокрема електроміографії й нейропсихологічного тестування, дозволяє сформувати індивідуальну терапевтичну стратегію.

Отже, всебічна оцінка м'язового тонусу та пов'язаних із ним функціональних показників становить основу для розробки та реалізації ефективної корекційної програми. Застосування логопедичного масажу як одного з ключових інструментів терапії дозволяє не лише відновлювати порушені функції, але й сприяти гармонійному розвитку мовленнєвих, психічних і моторних систем дитини.

Для створення ефективної стратегії діагностування була розроблена бальна системи оцінки рівня порушень м'язового тонусу, що дозволить точно визначити ступінь порушень та визначити оптимальну корекційну стратегію, важливо врахувати кілька ключових категорій, що об'єктивно відображають функціональний стан артикуляційного апарату, дихальних функцій, сенсомоторної інтеграції, мімічної активності та інших важливих аспектів фізіологічних і психологічних процесів. Задля покращення точності оцінки та ефективності терапевтичного впливу, оцінка буде здійснюватися за 5-бальною шкалою, де 1 бал свідчить про складний патогенез порушення, а 5 балів — про нормальний стан. Результати проведеної діагностики м'язового тонусу та функціональних порушень артикуляційного апарату в рамках логопедичної практики дозволяють створити детальну й багатовимірну картину нейрофізіологічного стану дитини. Ця діагностика дає можливість виявити не

лише рівень порушень у конкретних моторних та мовленнєвих структурах, а й з'ясувати взаємозв'язки між порушеннями в різних сферах нервової регуляції. Оцінка артикуляційних рухів, жувальної та дихальної активності, а також сенсомоторної інтеграції виступає важливим індикатором загального функціонального стану нервової системи дитини.

Діагностика м'язового тонусу та рухових навичок дає змогу не лише ідентифікувати порушення, а й локалізувати їх на різних рівнях нейрофізіологічної організації. Виявлення порушень у рухливості артикуляційних органів, таких як язик, губи, щелепи, а також порушення в сенсорній чутливості дозволяє точно визначити характер функціональних змін.

Водночас, аналіз дихальних та жувальних функцій дає змогу оцінити збалансованість і стабільність регуляторних механізмів, що відповідають за ці основні рухові функції. У результаті цього дослідження можна створити індивідуальну картину порушень, що допомагає в розробці ефективних корекційних стратегій для кожної дитини.

Зібрані дані дозволяють не лише діагностувати поточний стан розвитку нервової системи, а й спрогнозувати подальші етапи її дозрівання, оскільки порушення в різних сферах можуть свідчити про глибинні проблеми у розвитку дитини. Це забезпечує можливість побудови чіткої і послідовної програми корекції, спрямованої на активізацію задіяних механізмів, таких як моторика, сенсомоторна інтеграція і мовленнєва активність.

Результати такої діагностики є основою для вибору корекційних методик, що включають як логопедичний масаж, так і вправи на розвиток артикуляції, дихання та загальної моторики. Важливо, що результативність терапевтичних заходів можна оцінювати через динамічні зміни в кожній категорії оцінки, що дозволяє своєчасно коригувати стратегію впливу відповідно до прогресу. Таким чином, результати діагностики є не тільки базою для визначення рівня порушень, але й сприяють постійному моніторингу ефективності лікувальних заходів, що дозволяє досягти стабільних позитивних результатів у розвитку мовленнєвих і моторних навичок у дітей.

У сучасній логопедії використовуються різноманітні технології логопедичного масажу, кожна з яких має свої унікальні показання та методи впливу на розвиток мовлення дитини. Традиційно ці методи застосовуються окремо, що призводить до розподілу уваги та зусиль на кілька різних терапевтичних процедур.

Однак існує перспектива інтеграції різних підходів в одну цілісну систему, яка дає змогу одночасно коригувати всі аспекти мовленнєвої діяльності, забезпечуючи комплексний вплив та корекцію звуковимови. Використання одного пристрою для проведення логопедичного масажу дозволяє поєднати кілька методик у рамках єдиної терапевтичної стратегії. За допомогою такого підходу здійснюється не лише стимуляція біологічно активних точок, але й активація функціональної діяльності окремих ділянок артикуляційного апарату. Під час корекційно-розвиткового процесу одночасно можна здійснювати механічний вплив на тканини артикуляційного апарату, використовувати вібраційні, температурні та точкові техніки, що дозволяють стимулювати рухливість і тонус м'язів. Це забезпечує можливість одночасної корекції кількох порушень, таких як зниження тонусу м'язів, порушення координації рухів, обмежена рухливість окремих частин артикуляційного апарату, а також дефекти в ритмічності та глибинах дихання. Всі ці дефіцити можуть бути усунуті через застосування одного пристрою, який реалізує ці різні техніки в одному процесі.

Інтеграція декількох логопедичних методів в одному пристрої дозволяє значно скоротити час і ресурси, необхідні для проведення терапевтичного впливу, а також забезпечити більш глибокий і комплексний вплив на артикуляційну функцію. Такий підхід сприяє ефективнішому коригуванню мовленнєвих порушень, зокрема в дітей, забезпечуючи науково обґрунтовану основу для використання комбінованих методик в одному терапевтичному процесі.

У традиційній практиці логопедичного масажу зазвичай виділяють дві основні техніки — активізуючий та розслабляючий масажі. Різниця між ними полягає, в першу чергу, у силі натиску, швидкості рухів та методах впливу на м'язові структури. Активізуючий масаж сприяє підвищенню тонусу м'язів, стимулюючи їх до більш енергійної роботи, а розслабляючий — знижує напругу, допомагаючи розслабити м'язи та знизити їх збудливість.

Проте у даному досліджені розглядається новий погляд на ці техніки, який не обмежується лише традиційним розрізненням за силою натиску чи швидкістю рухів. Підхід враховує складні анатомічні та

фізіологічні особливості м'язових структур, що дозволяє здійснювати ефективний вплив навіть за допомогою сильного натиску. Важливим є точне розуміння напрямку тяги м'язів та їх взаємодії з іншими структурами, такими як кровоносні судини та нервові закінчення. Оскільки кожен м'яз має свою природну тягу і напрямок роботи, відповідний масаж може як активізувати, так і розслабляти м'язи, незалежно від сили натиску. Сила та тривалість впливу в даному контексті визначають не тільки механічний вплив на тканини, а й стимуляцію нервової системи, активізуючи або знижуючи її збудливість залежно від напрямку і техніки рухів. Враховуючи анатомічні особливості будови м'язів та інші характеристики, ми можемо з точністю контролювати, чи буде вплив активізуючим або розслабляючим. Навіть при сильному натиску на певні м'язові групи можна досягти їх розслаблення, якщо правильно враховувати напрямок тяги, взаємодію з біологічно активними точками і анатомічні особливості. Цей підхід дозволяє по-новому поглянути на масаж, який не обмежується лише технічною різницею між активізуючим та розслабляючим впливом, а враховує глибоке розуміння анатомії та фізіології. Він дозволяє застосовувати інструменти та техніки, що забезпечують комплексний та індивідуальний вплив на кожну м'язову групу, сприяючи відновленню й розвитку мовленнєвих, моторних і психічних функцій дитини.

Даний підхід пропонує новий погляд на діагностику та корекцію порушень м'язового тонусу та мовленнєвих функцій загалом, спираючись на інтеграцію нейропсихофізіологічних процесів. Підхід, який пропонується, орієнтований на комплексну оцінку не лише м'язового тонусу, а й глибших нейрофізіологічних механізмів, що лежать в основі мовленнєвих порушень. Ключовим елементом є послідовне формування процесів, яке включає етапи, що стимулюють розвиток нових нейронних зв'язків, інтеграцію сенсомоторних функцій і покращення артикуляційної координації. Завдяки поєднанню діагностики та терапевтичного впливу, система дозволяє не лише зменшувати симптоми порушень, але й активізувати нейропластичність, сприяючи формуванню нових функціональних зв'язків між різними частинами мозку.

Підхід дозволяє значно розширити можливості корекції, оскільки вплив масажу не обмежується лише механічними діями, а також стимулює глибинні нейропсихологічні процеси. Масаж при правильному використанні може активізувати центральні та периферійні механізми нервової регуляції, що сприяє відновленню та розвитку артикуляційних і мовленнєвих навичок. Технології, що застосовуються в даному підході, мають на меті не просто зняття симптомів, а й стимулювання нейропластичних процесів, що веде до довготривалого ефекту в розвитку мовлення.

Отже, новий підхід до логопедичного масажу сприяє не лише корекції порушень, а й активному розвитку нейропсихофізіологічних механізмів, що підвищує ефективність реабілітаційного процесу та забезпечує сталий прогрес у відновленні функцій мовлення і рухової активності.

Висновки, перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження.

Отжу, проведене дослідження дає змогу зробити висновок про необхідність комплексного підходу до корекції порушень мовленнєвого розвитку через застосування нейромоделюючого логопедичного масажу. Подальші кроки дослідження будуть зосереджені на вивченні рівнів порушень м'язового тонусу та інших аспектів розвитку, а також на розробці стратегій корекції, що базуються на комплексному підході нейромоделюючого масажу.

Наступним етапом стане перевірка ефективності цього підходу шляхом впровадження індивідуальних програм корекції, що враховують специфіку порушень у кожної дитини. Планується детальне дослідження результатів застосування цієї методики для оцінки її впливу на поліпшення мовленнєвих, когнітивних та емоційних функцій дітей. Це дозволить не лише підтвердити ефективність нейромоделюючого масажу, але й удосконалити корекційні стратегії, що сприятимуть більш швидкому та стабільному розвитку дітей з мовленнєвими порушеннями.

Список використаних джерел:

1. **Акіменко, В. М.** (2019). *Логопедичний масаж: методичні рекомендації*. Харків: Логос. 2. **Борозінець, Н. М., & Шеховцова, Т. С.** (2020). *Логопедичні технології*. Київ: Освіта. 3. **Жуленко, С. В.** (2019). *Акупунктурний масаж у логопедії*. Харків: Ранок. 4. **Єльникова, Л. П.** (2020). *Логопедичний масаж у корекції дизартрії у дітей*. Київ: Логос. 5. **Kent, R.** (2021). *The acoustic analysis of speech*. Singular Publishing Group. 6. **Luria, A. R.** (2017). *Higher cortical functions in man*. Springer. 7. **Мельник, Н. Ю., & Потапенко, О. М.** (2020). Використання нетрадиційних методів масажу та самомасажу у логопедичній роботі з дітьми з порушеннями мовлення. *Наукові записки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія: Педагогічні науки*, (181),

134–138. 8. **Максим, К., Хатунцева, С., Кара, С., & Юдін, О.** (2023). Неврологічне забезпечення мовленнєвої діяльності. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*, (2), 348–358.

References:

1. Akimenko, V. M. (2019). Lohopedychnyi masazh: metodychni rekomendatsii. Kharkiv: Lohos. **2. Borozinets, N. M., & Shekhovtsova, T. S.** (2020). Lohopedychni tekhnolohii. Kyiv: Osvita. **3. Zhulenko, S. V.** (2019). Akupunkturnyi masazh u lohopedii. Kharkiv: Ranok. **4. Yelnykova, L. P.** (2020). Lohopedychnyi masazh u korektsii dyzartrii u ditei. Kyiv: Lohos. **5. Kent, R.** (2021). The acoustic analysis of speech. Singular Publishing Group. **6. Luria, A. R.** (2017). Higher cortical functions in man. Springer. **7. Melnyk, N. Yu., & Potapenko, O. M.** (2020). Vykorystannia netradytsiinykh metodiv masazhu ta samomasazhu u lohopedychnii roboti z ditmy z porushenniamy movlennia. Naukovi zapysky Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriia: Pedahohichni nauky, (181), 134–138. **8. Maksym, K., Khatuntseva, S., Kara, S., & Yudin, O.** (2023). Nevrolohichne zabezpechennia movlennievoi diialnosti. Naukovi zapysky Berdianskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Seriia: Pedahohichni nauky, (2), 348–358.

SOMOVA A. SPEECH THERAPY MASSAGE AS A COMPLEX NEUROMODULATING METHOD OF CORRECTION OF SPEECH, MENTAL AND MOTOR FUNCTIONS IN CHILDREN WITH PSYCHOPHYSICAL DEVELOPMENTAL DISORDERS.

The scientific article is dedicated to substantiating modern approaches to the correction of speech, cognitive, and motor functions in children with psychophysical developmental disorders, particularly those with dysarthria, through the use of a comprehensive neuromodulatory speech therapy massage.

The study emphasizes that the innovation lies not only in the use of new tools, but also in the development of a holistic model that integrates anatomical, neurophysiological, and psychophysiological aspects of intervention. Speech therapy massage is considered as a corrective method that not only normalizes muscle tone, but also stimulates the formation of new neural connections, enhances speech motor coordination, and influences the emotional and volitional spheres.

The focus is placed on abandoning the narrow classification of massage into solely activating or relaxing types. Within a comprehensive approach, it is essential to consider muscle traction directions, the positioning of blood vessels and lymph nodes, biologically active points, and the specific characteristics of physiological processes.

The article outlines that future research prospects include refining diagnostic criteria, evaluating the effectiveness of the model for determining levels of muscle tone disorders, and developing individualized corrective strategies based on comprehensive neuromodulatory influence. Further scientific work will focus on developing algorithms for the sequential formation of functional skills, creating a diagnostic-corrective map for each child, and assessing the effectiveness of the proposed approach in the practical work of speech therapists.11:30

Keywords: speech therapy massage, dysarthria, neurophysiology, neuropsychology, speech therapy, muscle tone.

DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series19.2025.48.23
УДК 343.8: 929

Д.М. Супрун
suprun.d@nubip.edu.ua
https://orcid.org/0000-0003-4725-094X
М.О.Супрун
suprun62@ukr.net
https://orcid.org/0000-0002-4198-9527
Т.Г.Харченко
tamara.kharchenko88@gmail.com
https://orcid.org/0000-0002-4239-3434

В.М.СИНЬОВ ТА ПЕНІТЕНЦІАРНА НАУКА І ПРАКТИКА (до 85-річчя від дня народження)

В статті проаналізовано і подано науково-практичний внесок відомого вітчизняного вченого академіка В.М.Синьова та його наукової школи в розвиток пенітенціарної науки і практики. Розглянуті питання педагогіки співпраці в ресоціалізації засуджених, пенітенціарної дефектології та психології, формування особистості офіцера правоохоронних органів, психологічної служби в пенітенціарній системі.